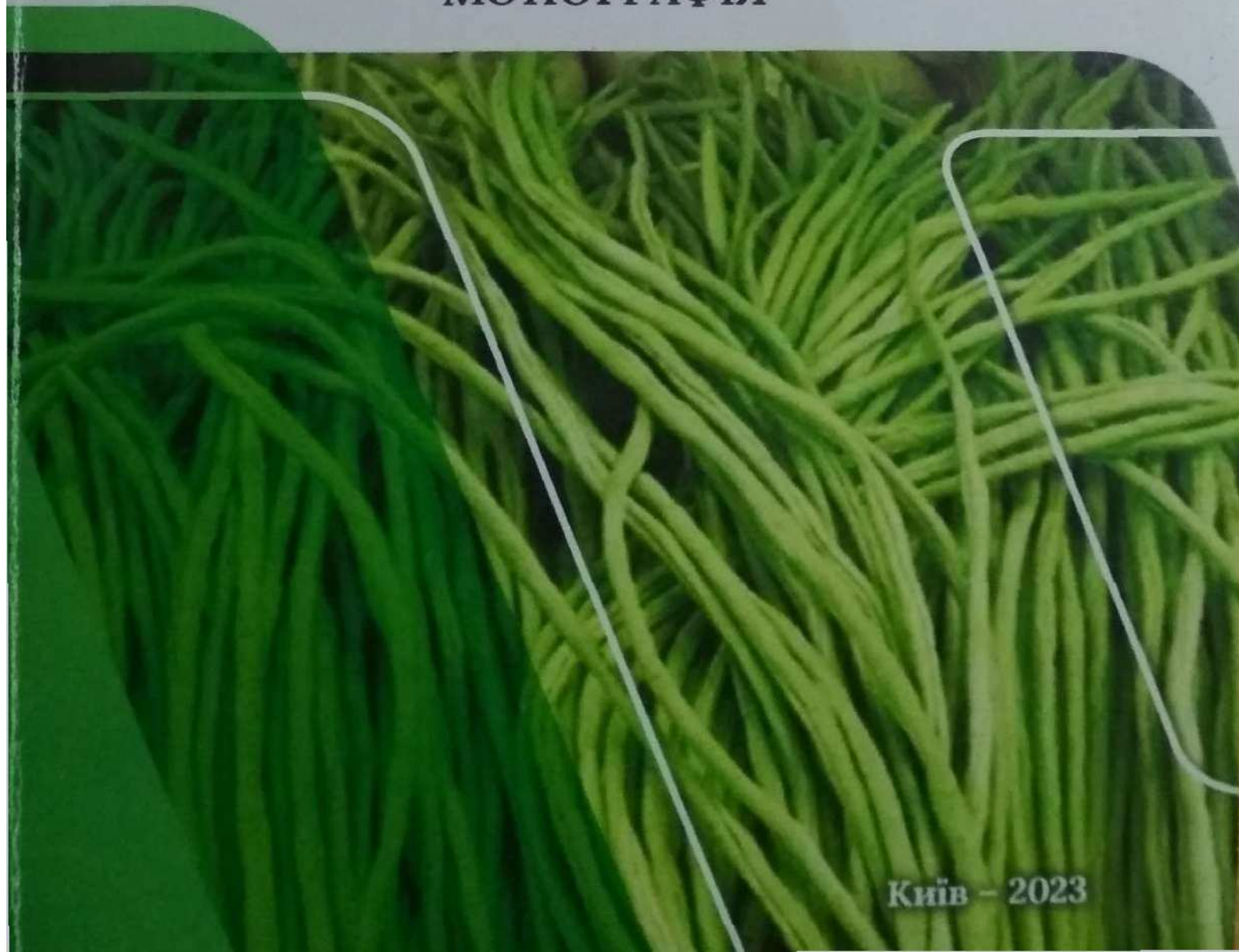

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

БОБОСЬ І.М., СІЧ З.Д., КОМАР О.О.

**ВІГНА СПАРЖЕВА (*VIGNA UNGUICULATA* (L.)
WALP. SUBSP. *SESQUIPEDALIS* (L.) VERD.):
ВИХІДНИЙ КОЛЕКЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ
І ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ**

МОНОГРАФІЯ

Київ – 2023

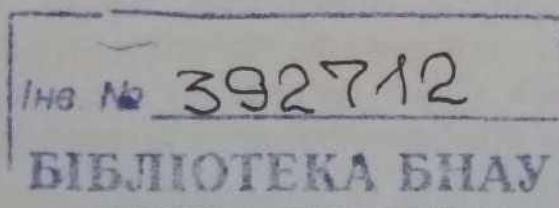
БОБ
С

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

БОБОСЬ І.М., СИЧ З.Д., КОМАР О.О.

ВІГНА СПАРЖЕВА (*VIGNA UNGUICULATA* (L.) WALP. SUBSP.
SESQUIPEDALIS (L.) VERD.): ВИХІДНИЙ КОЛЕКЦІЙНИЙ
МАТЕРІАЛ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ

Монографія

Київ
2023

Вкст.

УДК 631.52:635.654

Б 72

Автори:

І.М. Бобось, кандидат сільськогосподарських наук,

З.Д. Сич, доктор сільськогосподарських наук,

О.О. Комар, кандидат сільськогосподарських наук

Рецензенти: Д.В. Літвінов, доктор с.-г. наук, професор

О.І. Улянич, доктор с.-г. наук, професор

Л.М. Шевчук, доктор с.-г. наук, професор

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради НУБіП України,
протокол № 3 від 27 вересня 2023 р.

Б 72 Бобось І.М., Сич З.Д., Комар О.О. Вігна спаржева: вихідний
колекційний матеріал і технології вирощування: Монографія. – К.:
«ЦП «Компринт», 2023. – 223 с.

ISBN 978-617-8269-78-4

У монографії представлено особливості росту і розвитку та перспективи вирощування вігни спаржевої (овочевої), яка може стати джерелом цінних продуктів харчування. Описано анатомо-морфологічні ознаки виду, біологічні особливості та технологічні принципи вирощування вігни спаржевої. Автори узагальнили досвід вирощування та подали результати власних досліджень.

Наведено результати комплексної оцінки сортів за основними господарсько-цінними показниками. Виявлено вплив прийомів технології вирощування (термінів сівби, густоти рослин, мікродобрив) на важливі технологічні та біохімічні показники, що дозволить підвищити урожайність та цінність готової продукції.

Монографія розрахована на спеціалістів сільського господарства, харчової та переробної промисловості, овочівників, селекціонерів, спеціалістів, що цікавляться питанням вирощування, зберігання та переробки овочів, наукових співробітників, студентів та аспірантів вищих навчальних закладів відповідних спеціальностей.

УДК 631.52:635.654

ISBN 978-617-8269-78-4

©І.М. Бобось, З.Д. Сич, О.О. Комар, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ І РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ВІГНИ В УКРАЇНІ.....	9
1.1 Народногосподарське значення та харчова цінність вігни овочевої.....	9
1.2 Історія походження культури і поширення в Україні та у світі	11
1.3 Анатомо-морфологічні та біологічні особливості вігни овочевої, як основа формування господарських якостей	14
1.4 Сортове різноманіття вігни овочевої.....	19
1.5 Технологічні принципи вирощування вігни овочевої.....	24
1.6 Вплив мікробних препаратів на ріст і розвиток бобових культур	41
РОЗДІЛ 2. ВИВЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ СОРТІВ ВІГНИ ОВОЧЕВОЇ	47
2.1 Ґрунтово-кліматичні умови та місце проведення досліджень ..	47
2.2 Схеми дослідів та методика проведення досліджень	54
2.3 Мінливість морфологічних ознак та продуктивність сортів.....	56
Висновки до розділу 2:	59
Публікації авторів за темою розділу 2:	60
РОЗДІЛ 3. ГОСПОДАРСЬКО-БІОЛОГІЧНА ОЦІНКА КУЩОВИХ СОРТІВ ВІГНИ ОВОЧЕВОЇ.....	62
3.1 Ґрунтово-кліматичні умови та місце проведення досліджень ..	62
3.2 Схеми дослідів та методика проведення досліджень	67
3.3 Характеристика досліджуваних сортів	70

3.4 Ріст і розвиток рослин.....	71
3.5 Мінливість морфологічних ознак.....	77
3.6. Урожайність бобів-лопаток та вихід товарної продукції.....	83
3.7. Насіннєва продуктивність сортів	86
3.8. Стійкість рослин сортів проти хвороб.....	91
3.9. Екологічна стабільність, пластичність та адаптивність сортів вігні	96
Висновки до розділу 3:	106
Публікації авторів за темою розділу 3:.....	109
РОЗДІЛ 4. ВПЛИВ ПЕРЕДПОСІВНОЇ ОБРОБКИ НАСІННЯ АЗОТФІКСУЮЧИМИ І ФОСФАТМОБІЛІЗУЮЧИМИ БАКТЕРІЯМИ НА РІСТ І РОЗВИТОК РОСЛИН ВІГНИ ОВОЧЕВОЇ.....	
4.1 Ґрунтово-кліматичні умови та місце проведення досліджень	111
4.2 Схема досліду та методика проведення досліджень	118
4.3 Фенологічні спостереження	120
4.4 Мінливість морфологічних ознак.....	125
4.5 Урожайність бобів-лопаток та вихід товарної продукції.....	131
4.6. Продуктивність насіння та її структурні елементи	135
4.7 Стійкість рослин сортів проти хвороб.....	142
Висновки до розділу 4:	145
Публікації авторів за темою розділу 4	146
РОЗДІЛ 5. ВПЛИВ ГУСТОТИ РОСЛИН НА ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННИХ ОЗНАК КУЩОВИХ СОРТІВ ВІГНИ ОВОЧЕВОЇ.....	
	147

5.1 Ґрунтово-кліматичні умови та місце проведення досліджень	147
5.2 Схеми дослідів та методика проведення досліджень	152
5.3. Характеристика досліджуваних сортів	156
5.4. Ріст і розвиток рослин сортів <i>вігні спаржевої</i>	157
5.5. Мінливість морфологічних ознак	166
5.6. Господарсько-цінні показники <i>вігні спаржевої</i>	171
5.7. Насіннева продуктивність сортів <i>вігні спаржевої</i>	177
5.8. Якісна оцінка свіжих бобів	194
Висновки до розділу 5:	200
Публікації авторів за темою розділу 5:	202
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	203

В Україні останнім часом змінюються підходи населення до харчування, які полягають у постійному збільшенні споживання малопоширених овочевих рослин. Все більше українців поряд з традиційними овочевими культурами потребують й малопоширені види, які мають лікарські властивості та безпечні для здоров'я людини. Однак за даними Держкомстату, середньостатистичний українець продовжує, як і 100 років тому назад вирощувати і вживати лише 12 основних овочевих і баштанних культур. На відміну від населення країн Європи, які широко вживають поряд з традиційними овочами й інші види, багаті на біологічно активні речовини і які з успіхом можна отримати в сучасних умовах виробництва. Також гостро стоять питання про забезпечення населення продуктами харчування, багатими на білок, якого не вистачає у щоденному харчовому раціоні кожної людини. Серед них дуже цінними є бобові культури, як важливе і дешеве джерело білку, на який бідний сучасний раціон людини. За рахунок впровадження нових видів овочевих культур можна збільшити споживання білку до 15-20 г щоденно. Білок овочевих бобових культур – найдешевший порівняно з іншими джерелами його надходження [3,4,6,15,23,24,40].

Останнім часом асортимент малопоширених культур на ринках України, особливо супермаркетах почав зростати, в основному за рахунок імпорту. За даними Проекту аграрного маркетингу супермаркети та оптові центри реалізують невелику кількість таких культур. Основною причиною є недостатня пропозиція даної продукції в Україні. На сьогоднішній день попит на ці культури від роздрібних та

оптових мереж є значним і помітно перевищує пропозицію. І найближчим часом, за даними маркетологів, попит на малопоширену продукцію буде зростати, адже мережа супермаркетів розростається, а однією із ефективних передумов для збільшення обсягів продаж плодоовочевої продукції є розширення асортименту. За даними соціологічних опитувань найбільшим способом заохочення споживачів (75 %) купувати плодоовочеву продукцію в супермаркетах є розширення асортименту [28,49,52,53,57].

Збагачення асортименту овочевих культур в Україні – важливе питання раціонального використання рослинних ресурсів, що передбачає детальне вивчення перспективних культур для розширення овочового різноманіття. Перспективними є овочеві культури з родини бобових (*Fabaceae*). В овочівництві України в даний час вирощують лише невелику їх кількість. В основному це квасоля овочева, горох овочевий і, дуже рідко, біб овочевий. Світове різноманіття культурних овочевих бобових дуже велике і нараховує понад 40 видів: квасоллю багатоквіткову і лімську, горох цукровий, доліхос, тетрагонолобус, біб овочевий, вігну овочеву, гуньбу (пажитник, або грибна трава) і багато інших.

Однією з перспективних малопоширених бобових культур є вігна овочева, харчова цінність якої досить велика і цінується за вмістом легкодоступного білку та вітамінів, а також накопичує всі необхідні для людини амінокислоти, солі кальцію, фосфору, заліза. Головною цінністю вігни є висока посухо-, жаро-і солестійкість, що дає велику можливість вирощувати цю культуру на насіння, сидерати, корм та овочі [1,5,14,25,56].

У Лісостепу України є всі необхідні кліматичні умови для вирощування вігни овочевої. Серед технологічних прийомів, за яких можливо отримати високу врожайність бобів-лопаток вігни є оптимальна густота рослин. Тому вплив оптимізації густоти кущових сортів вігни овочевої на ріст і розвиток культури є актуальним питанням для спеціалістів агропромислових підприємств, які цікавляться проблемами розширення овочевого різноманіття для споживання у свіжому й переробленому вигляді та у ландшафтному дизайні [19,39,44,46,47,48,55].

Мета і завдання досліджень. Вивчення особливостей процесу росту, розвитку та формування врожаю бобів-лопаток та насіння вігни овочевої залежно від удосконалених елементів технології її вирощування, яка базується на зміні густоти рослин та випробування нових сортів. Для цього були поставлені завдання:

- визначити ефективність зміни густоти садіння на ріст і розвиток сортів кущової вігни овочевої;
- встановити фактор, який суттєво впливає на продуктивність рослин, збільшуючи урожайність бобів-лопаток та насіння вігни овочевої.

Наукове видання

БОБОСЬ І.М., СИЧ З.Д., КОМАР О.О.

**ВІГНА СПАРЖЕВА (*VIGNA UNGUICULATA* (L.) WALP. SUBSP.
SESQUIPEDALIS (L.) VERD.): ВИХІДНИЙ КОЛЕКЦІЙНИЙ
МАТЕРІАЛ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ**

Монографія

Формат 60×84 1/16. Тираж 100 пр. Ум. друк. арк. 15,9. Зам. № 78.

Видавець і виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ»

03022, Київ, вул. Васильківська, 32.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.

email komprint@ukr